

**Община Велико
Търново**

Весела Величкова, водещ финансов анализатор
v.velichkova@bcra-bg.com

Калина Димитрова, финансов анализатор
k.dimitrova@bcra-bg.com

Кредитен рейтинг на община Велико Търново	Актуализация	Актуализация	Актуализация	Актуализация
Дата на рейтингов комитет:	19.02.2015	17.03.2016	23.03.2017	22.03.2018
Дата на публикуване:	20.02.2015	18.03.2016	24.03.2017	23.03.2018
Дългосрочен рейтинг:	BB+	BB+	BB+	BBB-
Перспектива:	Стабилна	Стабилна	Положителна	Стабилна
Краткосрочен рейтинг:	B	B	B	A-3
Дългосрочен рейтинг по национална скала:	A- (BG)	A- (BG)	A- (BG)	A (BG)
Перспектива:	Стабилна	Стабилна	Положителна	Стабилна
Краткосрочен рейтинг по национална скала:	A-2 (BG)	A-2 (BG)	A-2 (BG)	A-1 (BG)

**За пълната рейтингова история вижте края на документа*

„БАКР - Агенция за кредитен рейтинг“ (БАКР) е третата пълноправна рейтингова агенция в ЕС, регистрирана съгласно Регламент № 1060/2009 на Европейския Парламент и на Съвета на Европа. Присъдените от БАКР кредитни рейтинги важат в целия ЕС и са изцяло равнопоставени с тези на останалите признати от Европейския орган за ценни книжа и пазари агенции, без териториални или други ограничения.

„БАКР – Агенция за кредитен рейтинг“ (БАКР) присъжда на община Велико Търново следните рейтинги:

- Дългосрочен кредитен рейтинг **BBB-**, перспектива: стабилна, краткосрочен кредитен рейтинг **A-3**;
- Дългосрочен рейтинг по национална скала **A (BG)**, перспектива: стабилна, краткосрочен рейтинг по национална скала **A-1 (BG)**.

Използвана е официално приетата от БАКР методология за присъждане на кредитен рейтинг на община https://www.bcra-bg.com/files/Municipality_Methodology_2014_bg.pdf

За изработването на кредитния доклад и присъждането на кредитен рейтинг е използвана информация от оценяваната община, Министерство на финансите, Национален Статистически Институт, Агенция по заетостта, база данни на БАКР, консултанти и други източници на публична информация.

През 2016г. ръстът на българската икономика се ускорява, като от 3.6% през 2015г., достига 3.9% през 2016г. През първата половина на 2017г. икономиката на страната нараства с 3.7% спрямо същия период на 2016г.

Затвърждава се започналата след 2013г. тенденция на нарастване в резервните активи на БНБ, което е солиден буфер за гарантиране на стабилността на валутния борд.

През 2016г. потокът на преките чуждестранни инвестиции се понижава до 1.4%, достигайки най-ниската стойност за последните 5 години. Предварителните данни отчитат, че спадът в инвестиционните потоци продължава и през първото полугодие на 2017г.

Данните за трудовия пазар през първото полугодие на 2017г. отбелязват рекордно високи показатели за икономическата активност и заетостта на населението. Възходящ остава и

трендът при доходите от труд. Коефициентът на безработица достига до пред-кризисните си нива (6-7%).

От юни 2017г. общото средногодишно изменение на цените регистрира нарастващи положителни стойности и достига 0.6% към края на септември.

Салдото по държавния бюджет отчита подобрение. Дефицитът в размер на 2.3% от БВП през 2015г. се свива до 1.2% от БВП към края на 2016г. (заложен размер от 1.9% в ЗДБРБ).

Бюджетният баланс по КФП, заложен в проектобюджета за 2018г., е дефицит в размер на 1.0% от БВП. Правителството заявява намерение за продължаване на политиката за постепенна консолидация и достигане на балансиран бюджет през 2020г. През прогнозния период не са предвидени значими изменения в данъчната политика.

Нивото на държавния дълг (27.4% от БВП в края на 2016г., 23.6% от прогнозния БВП към края на септември 2017г.) продължава да бъде положителен фактор за България. Министерство на финансите е заложило очакване за понижаване на държавния дълг до 22.3% от БВП към края на 2018г. и достигане на 20.0% към края на 2020г.

За периода на актуализация банковата система на страната остава стабилна, като се характеризира със:

- Запазване на значителния дял на чуждестранния капитал в общия капитал на банковата система;
- Продължаващо нарастване на активите в банковата система през последните 2 приключени години, както и през първата половина на 2017г.;
- Запазена възходяща тенденция на печалбата в банковата система, наблюдавана и през предходните 3 години. Към средата на 2017г. отчетената от банките печалба отбелязва значително движение надолу спрямо година по-рано (спад от 14.6% в номинално изражение спрямо значителен ръст от 53.7% към Q2 2016г.), като следва да се има предвид, че посоченото не се дължи на негативни тенденции по отношение на генерираните от банките приходи и/или разходи, а е в резултат на обстоятелството, че през първата половина на 2016г. значителна част от реализираните приходи са били с еднократен характер (добавени са над 150 млн.лв. в резултат на приключването на сделката за Visa Europe);

- През 2016г. и първата половина на 2017г. се запазва тенденцията на нарастване на привлечените средства под формата на депозити (без кредитни институции);

- След забавяне на спада в кредитирането през 2015г., през 2016г. вече се отбелязва слабо положително изменение в размера на отпуснатите към нефинансовия сектор кредити и аванси (0.6% на годишна база), а през първата половина на 2017г. регистрираният растеж се ускорява до 3.4% спрямо съпоставимия период на 2016г. Министерство на финансите предвижда този процес да продължи и през периода 2017-2020г.;

- Необслужваните кредити намаляват до 12.9% от брутния кредитен портфейл към края на 2016г. (14.5% към 2015г.). Продължаващо подобрение в качеството на портфейла се наблюдава и през първото полугодие на 2017г. (с близо 2 п.п. в сравнение с година по-рано), като степента на необслужваните експозиции остава относително висока – 12.1% от брутния кредитен портфейл;

- Продължават да се отчитат високи нива на ликвидност и капиталова адекватност.

За благоприятното състояние на банковия сектор свидетелстват и резултатите от направените през 2016г. преглед на качеството на активите и стрес тестове за устойчивост на банките в България (обявени през август 2016г.), показващи, че банковият сектор е стабилен, добре капитализиран и публична подкрепа на банки с държавен ресурс не се налага.

Размерът на собствените приходи на общините в страната нараства за шеста поредна година през 2016г., като за този период кумулативният ръст е 40.2%, а само за последната година – 9.5%, при 4.0% за предходната година. Запазва се възходящата тенденция, очертана при приходите от местни данъци и такси, като темповете им са съответно 15.7% и 5.4% и превишават отчетените за предходната година (5.2% и 2.2%). Нарастват и доходите от собственост – 4.6%, при 6.8% за 2015г.

След две поредни години на значителни ръстове (21.0% за 2013г. и 20.8% за 2014г.), през 2015г. се наблюдава спад от 2.0% в приходите от продажба на общинска собственост, а през 2016г. понижението е 19.4%. Това обаче не представлява негативен фактор с оглед еднократния характер на този приходоизточник.

 <p>BCRA CREDIT RATING AGENCY</p>	<p>КРЕДИТЕН РЕЙТИНГ Община Велико Търново Дългосрочен/ краткосрочен рейтинг: BBB-/A-3 Перспектива: стабилна Рейтинг по национална скала: A (BG) /A-1 (BG) Перспектива: стабилна</p>
<p>Евлоги Георгиев 95, ет. 1 гр. София 1142</p>	<p>тел.:(+359-2) 987 6363 www.bcra-bg.com</p>

След ръст от 15.3% за 2014г., през следващата година нивото на разходите за местни дейности и дофинансиране на държавните остава почти непроменено (ръст под 1%). С най-голям дял в структурата им (47.6%) се запазват разходите за издръжка, които бележат увеличение от 4.8% на годишна база. През 2016г. разходите за местни дейности и дофинансиране се понижават с 9.3%.

След две поредни години на свиване на просрочените задължения на общините, през 2015г. отново се наблюдава тяхното нарастване (19.2% на годишна база) и размерът им достига 189.9 млн.лв. (159.3 млн.лв. в края на 2014г.). Към края на 2016г. просрочените задължения слабо намаляват до 184.4 млн.лв.

Към края на 2017г. просрочените задължения по бюджетите на общините са 146.1% млн.лв. Те са формирани от 143 общини (53% от общия брой общини). Над 46% - или 122 общини от всички – завършват четвъртото тримесечие на 2017г. без просрочени задължения в бюджета. Намаление на просрочените задължения отчетат 34% (89 общини), като общият размер на намалението на просрочията спрямо края на 2016г. е 51.2 млн.лв. За същия период 24% от общините (78 общини) увеличават просрочените си задължения в рамките на една година общо с 12.9 млн.лв.

През 2016г. населението в община Велико Търново продължава да намалява (0.09%), но със значително по-слаб темп от средния за страната (0.73%), което представлява положителен фактор. Гъстотата на населението в общината остава по-висока (средно с около 59% за последните три години) спрямо средната за страната. Въпреки лекия спад в дела на трудоспособното население на Велико Търново (0.04 п.п. за 2016г.) Велико Търново запазва благоприятна позиция спрямо страната с по-висок дял на трудоспособното население, като разликата за 2016г. възлиза на 3.0 п.п. Неблагоприятен фактор за Велико Търново представлява по-малкият дял на подтрудоспособното население в общината.

Според регионалното Бюро по труда към октомври 2017г. безработицата във Велико Търново е рекордно ниска с ниво 3%. Като цяло равнището на безработица е под стойностите на областта и страната.

През 2016г. обемът на произведената продукция от предприятията в общината леко нараства (с 3.4%), докато инвестициите в ДМА бележат спад от 8.5%. И по двата показателя водещ отрасъл е преработващата промишленост.

Община Велико Търново продължава да реализира положителен резултат от оперативна дейност, въпреки че размерът му е по-малък спрямо предходната година с 43.8%. Резултатът от инвестиционна дейност е също положителен, в размер на 2 074 хил.лв., с което общината достига максимума му за последните няколко години. (Това обаче от друга страна е свързано със занижена инвестиционна активност през периода.) Логично нетният паричен поток е също положителен, достигайки рекордна стойност от 4 290 хил.лв.

Приходите за местни дейности на община Велико Търново през 2017г. отчетат слаб ръст (5.1%), който е по линия по-скоро на субсидиите и трансферите, докато собствените приходи растат с едва 1.3%. Вследствие на това дялът на собствените приходи намалява до 80.8% (83.8% за предходната година).

Данъчните приходи нарастват с темп близък до този на собствените – 1.8%, а дялът им в собствените леко намалява (от 38.6% до 37.4%). При неданъчните приходи е налице слаб ръст от под 1%. Структурата им се запазва доминирана от таксите с дял 55.2%. Обемът на събраните приходи от такси се увеличава с 2.4% на годишна база, а с най-голям дял в тяхната структура е такса битови отпадъци (74.8%). Постъпленията от нея се повишават с 4.4% спрямо предходната година, като ръстът е за втора поредна година. Доходите от продажба на имущество намаляват за втора поредна година, достигайки 666 хил.лв. (753 хил.лв. за 2016г.), което представлява спад от 9.4% на годишна база.

Общата изравнителна субсидия се запазва почти непроменена като размер спрямо 2016г. По-съществена промяна е налице при централната субсидия за капиталови разходи, която през 2017г. е със 70.5% по-малка спрямо 2016г.

Текущите разходи през 2017г. бележат ръст от 8.1% на годишна база, в т.ч. повишение от 6.0% на разходите за заплати и осигуровки. Структурата на текущите разходи се запазва доминирана от издръжката с дял 69.8% (70.1% през 2016г.), която се повишава със 7.6%.

Положителен фактор представлява продължаващото свиване на просрочените задължения на общината: към края на 2016г. те са 2 720 хил.лв. а година по-късно – 1 442 хил.лв.

По отношение на структурата на разходите по функции прави впечатление, че доминиращата

функция (благоустройство) леко намалява като дял спрямо 2016г. (2.8 п.п.). Следващи по значимост са общите държавни служби, чийто дял остава почти непроменен (ръст от 0.4 п.п. до 14.8%). Повишава се делът на разходите за култура (от 13.5% на 14.1%), което ги позиционира на трето място.

Текущите разходи за благоустройство нарастват с 10.0% на годишна база и формират 40.0% от общите текущи разходи. С най-голям дял се запазва издръжката на чистотата (66.7%), която нараства с 6.4% спрямо 2016г. На следващо място по значимост са текущите разходи за улично осветление с дял 19.7%, където средствата се повишават с 27.0%. На трето място са разходите за изграждане, ремонт и поддържане на улиците с дял 5.0% и ръст от близо 220%. Капиталовите разходи по функцията са сравнително малки по размер спрямо предходните години – размерът им възлиза на малко под 2 млн.лв. Най-голяма част от тях е насочена за уличната мрежа (57.0%). По-голямата част от средствата по европейски програми (2 645 хил.лв.) е разходвана за основен ремонт на обекти по проект „Привлекателна и съхранена автентична градска среда на град Велико Търново“ по ОП „Региони в растеж“ 2014-2020.

Както и през предходната година, и през 2017г. делът на финансирането на капиталови разходи от ЕС не е голям - делът му в капиталовата програма му е 45.7%, докато делът на собственото финансиране възлиза на 31.8%. През 2017г. общината е работила по 13 проекта в областта на образователната, социална и техническа инфраструктури, туризъм и култура на стойност над 30 млн.лв. Основните финансиращи програми са ОП „Региони в растеж 2014-2020“, ОП „Добро управление“, ОП „Развитие на човешките ресурси 2014-2020“, както и Трансгранично сътрудничество INTERREG V-A Румъния – България 2014-2020“.

Сравнителният анализ съпоставя основни финансови показатели на община Велико Търново със средните стойности за групата общини, административният център на които е и областен център (с изключение на София), изчислени на глава от населението, както и със средните стойности за страната. Данните за 2016г. показват, че община Велико Търново се позиционира около средните за страната при коригираните общи приходи на глава от населението, докато при останалите показатели заема по-добра позиция в сравнителен план.

През периода на актуализация кмет на община Велико Търново е Даниел Панов (ПП ГЕРБ), спечелил местните избори през есента на 2015г., като това е неговият втори мандат. Общинското ръководство продължава да съсредоточава усилия към развитието на потенциала на общината като атрактивна дестинация за културен туризъм чрез проекти за укрепване и социализация на историческите ценности, богат културен календар, включващ фестивали, културни програми, събори, изложения и др.

БАКР изготвя финансова прогноза на общината за периода 2018-2020г. Получените резултати показват, че при развитие, сходно с прогнозираното, община Велико Търново ще реализира положителен оперативен резултат през целия прогнозен период. Свободният паричен поток е отрицателен през първите две години, но средствата по сметки го покриват изцяло.

Доколкото кредитният рейтинг на община Велико Търново е ограничен от рейтинга на България, благоприятно влияние върху него може да окаже формирането на трайна тенденция към повишаване на оперативния резултат, понижаване на просрочените задължения, стабилно нарастване на собствените приходи.

До понижение на кредитния рейтинг може да доведе нарастване на просрочените задължения, формиране на негативен оперативен резултат, свиване на собствените приходи, чувствително нарастване на задлъжнялостта.

Основни финансови показатели в лева

(лева)	2017	2016	2015
Приходи за местни дейности, в т.ч.	34 106 536	32 450 811	17 832 091
Собствени приходи	27 550 437	27 190 937	24 793 328
- данъчни приходи	12 765 419	12 534 289	10 685 433
- неданъчни приходи	14 765 018	14 656 648	14 107 895
Субсидии и трансфери за местни дейности	6 556 099	5 259 874	-6 961 237
Капиталови разходи	3 185 547	6 227 229	4 664 151
Оперативен резултат	2 216 365	3 941 525	2 952 089
Оперативен резултат	2 304 959	4 189 217	3 151 304

(лева)	2017	2016	2015
преди лихви			
Резултат от инвестиционна дейност	2 074 121	-2 356 595	-7 622 773
Дефицит/излишък за местни дейности	4 290 486	5 184 930	-4 670 684

позициониране на общината в сравнителен план по редица показатели спрямо средното за страната и спрямо сформирана конкурентна група, включваща общините, които са и областен център.

Резюме на протокола от Рейтинговия комитет:

Членовете на Рейтинговия комитет разгледаха доклада за кредитен рейтинг на община Велико Търново и обсъдиха промените във факторите, определящи кредитния ѝ рейтинг. Беше отбелязано реализирането на положителен резултат както от оперативна, така и от инвестиционна дейност, продължаващото свиване на просрочените задължения, повишението на повечето пера на собствените приходи. Беше разгледано благоприятното

Предвид специфичния рисков профил на общината, както и състоянието на общата законова регулация на общините в България, базовият рейтинг беше определен на ниво BBB-.

Дългосрочният рейтинг по националната скала A (BG) и краткосрочният A-1 (BG) бяха присъдени въз основа на позиционирането на рейтинговите характеристики на общината в сравнителен план спрямо другите общини в България.

Рейтингите в таблицата са присъдени по предходната Методология за присъждане на кредитен рейтинг на община и не са директно сравними с рейтингите, присъдени след влизането в сила на актуалната методология от юли 2014г.

	Първоначален рейтинг 08.2007	Актуализация 10.2008	Актуализация 12.2009	Актуализация 24.09.2010	Актуализация 14.12.2011	Актуализация 31.10.2012	Актуализация 24.10.2013
Кредитен рейтинг на община Велико Търново							
Дългосрочен рейтинг:	BBB-	BBB	BBB	BBB	BBB	BBB+	BBB+
Перспектива:	Положителна	Стабилна	Стабилна	Стабилна	Стабилна	Стабилна	Стабилна
Краткосрочен рейтинг:	A-3	A-2	A-2	A-2	A-2	A-2	A-2
	Мониторинг 25.07.2014						
Дългосрочен рейтинг:	BBB+ (под наблюдение)						
Перспектива:	-						
Краткосрочен рейтинг:	A-2 (под наблюдение)						
Краткосрочен рейтинг:	A-2 (под наблюдение)						